

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/216024,Narodowy-Dzien-Pamieci-Polakow-ratujacych-Zydow-pod-okupacja-niemiecka-24-marca.html>
27.02.2026, 09:28

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – 24 marca

Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej poświęcone Polakom ratującym Żydów pod okupacją niemiecką

[Narodowy Dzień Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#) [Nie tylko Ulmowie Polacy ratujący Żydów](#)
[Rodzina Ulmów](#)

24.03

Świat patrzy na tę zbrodnię, straszliwszą niż wszystko, co widziały dzieje – i milczy. (...) Tego milczenia dłużej tolerować nie można (...) Jest ono nikczemne. Wobec zbrodni nie wolno pozostawać biernym. Kto milczy w obliczu mordu – staje się współnikiem mordercy. Kto nie potępia – ten przyzwala.

Zofia Kossak-Szczucka, „Protest” – odezwa wydana przez pisarkę 11 sierpnia 1942 r. w czasie wielkiej akcji deportacji Żydów z warszawskiego getta

Obchodzony 24 marca w całej Polsce Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką jest wyrazem hołdu dla tych, którzy w trudnym okresie okupacji niemieckiej, mimo grożącej kary śmierci, zdecydowali się pomóc współobywatelom narodowości żydowskiej. Tego dnia w 1944 r. w Markowej na Podkarpaciu Niemcy zamordowali mieszkającą tam ośmioosobową rodzinę Ulmów oraz ukrywanych przez nich Żydów z rodzin Goldmanów, Didnerów i Grünfeldów. Od 2018 roku w rocznicę zbrodni w Markowej obchodzimy Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Tysiące Polaków zaangażowało się w pomoc Żydom. Tylko niewielka część z nich została uhonorowana medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Dzięki poświęceniu Polaków śmierci z rąk okupantów uniknęło kilkadziesiąt tysięcy Żydów. Około tysiąc z pomagających zapłaciło za swój heroizm życiem.

W 1995 r. Wiktorię i Józefa Ulmów zaliczono w poczet Sprawiedliwych wśród Narodów Świata (największą grupę wśród uhonorowanych przez izraelski Instytut Yad Vashem stanowią Polacy). W 2003 r. rozpoczął się proces beatyfikacyjny bohaterskiej rodziny.

10 września 2023 r. w Markowej miała miejsce beatyfikacja rodziny Ulmów. Liturgiczne wspomnienie rodziny Ulmów będzie przypadać 7 lipca: w dniu, kiedy Wiktoria i Józef zawarli sakramentalny związek małżeński.

[Beatyfikacja rodziny Ulmów – 10 września 2023 \[etiuda edukacyjna\]](#)

►Lista publikacji IPN, materiałów naukowych, popularnonaukowych, multimedialnych, wystawy i in.

► PORTALE IPN

[RODZINA ULMÓW](https://ipn.gov.pl/pl/rodzina-ulmow) <https://ipn.gov.pl/pl/rodzina-ulmow> [PL ENG]

- [Poznaj Rodzinę Ulmów](#)
- [Wydarzenia](#)
- [Multimedia](#)
- [Publikacje](#)
- [Wystawy](#)
- [Beatyfikacja](#)
- [Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej](#)
- [Komitet ds. Obchodów Towarzyszących Beatyfikacji Rodziny Ulmów](#)

[ŻYCIE za ŻYCIE](https://zyciezazycie.pl/) – <https://zyciezazycie.pl/> - Pamięci Polaków, którzy narażali życie, by ratować Żydów.

- [Indeks represjonowanych](#)
- [Mapa represji](#)
- [Pomoc Polaków](#)
- [Relacje](#)
- [Dokumenty](#)

przystanekhistoria.pl

- [Polacy ratujący Żydów](#)
- [Rodzina Ulmów](#)
- [Żydzi](#)

[TRUTH about CAMPS](https://truthaboutcamps.eu/) – <https://truthaboutcamps.eu/>

Niemieckie obozy zagłady i obozy koncentracyjne w okupowanej Polsce. Witryna edukacyjna Instytutu Pamięci Narodowej, dostępna w wersji [polskiej](#), [angielskiej](#), [niemieckiej](#), [francuskiej](#), [węgierskiej](#), [bułgarskiej](#), [włoskiej](#), [słowackiej](#), [czeskiej](#), [litewskiej](#) i [ukraińskiej](#) przedstawia podstawowe informacje o obozach zagłady i obozach koncentracyjnych utworzonych przez III Rzeszę Niemiecką na terenach okupowanej Polski podczas II wojny światowej.

Gdy w światowych mediach pojawiają się krzywdzące określenia, przypisujące zorganizowanie tych obozów narodom okupowanym, przypominamy, że jedyną i pełną odpowiedzialność za

stworzenie „fabryk śmierci” ponoszą Niemcy. Chcemy, by tragedia ofiar na zawsze była przestrogą przed nieludzkim systemem

► Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej w Markowej

- Otwarcie [Muzeum Polaków Ratujących Żydów](#) - Markowa, 17 marca 2016 r.
- [Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny Światowej im. Rodziny Ulmów istnieje już rok - Markowa, 17 marca 2017](#)
- Strona Muzeum w Markowej: <https://muzeumulmow.pl/pl/>
- Wywiad: [Mateusz Szpytma, Maciej Foks, Sprawiedliwi wzorem człowieczeństwa](#)

► *Nie tylko Ulmowie* - CYKL ETIUD FILMOWYCH IPN

[Nie tylko Ulmowie. Polacy ratujący Żydów \[filmy edukacyjne\]](#)

Wersja polska:

[playlista: Nie tylko Ulmowie. Polacy ratujący Żydów](#) [filmy edukacyjne] - Cykl edukacyjnych etiud filmowych IPN „Nie tylko Ulmowie” prezentuje udokumentowane losy Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką w czasie II wojny światowej. Każdy odcinek poświęcony jest odrębnej osobie, a najczęściej rodzinie lub kilku rodzinom, których członkowie ryzykowali, i najczęściej stracili życie próbując chronić swoich żydowskich współobywateli. Kolejne odcinki na IPNtv w każdy piątek o godz. 10.00. Produkcja: Biuro Rzecznika Prasowego IPN we współpracy z naukowcami z Biura Badań Historycznych IPN.

- [Rodziny Gądków, Kucharskich, Książków i Nowaków: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 1](#)
- [Rodzina Balawendrów: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 2](#)
- [Rodzina Kobylców, Siemianowice Śląskie: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 3](#)
- [Emilia Dembska, Kołomyja: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 4](#)
- [Rodzina Krysiwiczów, Waniewo k. Białegostoku: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 5](#)
- [Rodzina Andrzejczyków, Czyżew-Sutki, pow. Wysokie Mazowieckie - Nie tylko Ulmowie, odc. 6](#)
- [Romualda i Feliks Ciesielscy, Kraków: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 7](#)
- [Rodzina Baranków z Siedlisk k. Miechowa: Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 8](#)
- [Zofia Klemens, Katowice. Polacy ratujący Żydów - Nie tylko Ulmowie, odc. 9](#) - premiera 22.04.2024 r. o godz. 10.00 na kanale IPNtv.

Wersja angielska:

[playlists: Not just the Ulmas - Poles rescuing Jews](#) - IPN's educational series of short films „Not Only the Ulms” presents well-researched examples of Poles who saved Jews under German occupation during World War II. ► Each episode is focusing on a separate person, and most often a family or several families, whose members risked, and most often lost, their lives trying to protect their Jewish fellow citizens. The series was created by the IPN Spokesperson's Office in cooperation with researchers at the IPN's Historical Research Office.

- [Gądek, Kucharski, Książek and Nowak Families: Poles rescuing Jews - Not just the Ulmas](#) [1/20]
- [The Story of the Balawender family: Poles rescuing Jews - Not just the Ulmas](#) [2/20]
- [The Kobylec family, Siemianowice Śląskie: Poles rescuing Jews - Not just the Ulmas](#) [3/20]
- [Emilia Dembska, Kolomyja: Poles rescuing Jews - Not just the Ulmas](#) [4/20]

- [Killed in the yard: Poles rescuing Jews – Not just the Ulmas \[5/20\]](#)
- [Andrzejczyk family, Czyżew-Sutki: Poles rescuing Jews – Not just the Ulmas \[6/20\]](#)
- [The Story of Romualda and Feliks Ciesielski: Poles rescuing Jews – Not just the Ulmas \[7/20\]](#)
- [The Story of the Baranek Family in the village of Siedliska near Miechów– Not just the Ulmas \[8/20\]](#)
- [The Story of Zofia Klemens, Katowice. Poles rescuing Jews – Not just the Ulmas, Episode \[9/20\]](#)

► WYBRANE TEKSTY

- [Paweł Skibiński, Boży szaleniec w czasach Zagłady. Zofia Kossak-Szczucka](#)
- [Paweł Zielony, Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#)
- [Marcin Urynowicz, Rada Pomocy Żydom „Żegota”](#)
- [Alicja Gontarek: Śmierć za dobro. Rozporządzenie Hansa Franka z 15 października 1941 r. a kwestia relacji polsko-żydowskich w czasach Zagłady](#)
- [Szymon Pietrzykowski, Początek upamiętniania Sprawiedliwych wśród Narodów Świata](#)
- [ks. Jarosław Wąsowicz, Kościół ratujący Żydów](#)
- [Rafał Drabik, 97 sprawiedliwych. Pacyfikacja Białki za pomoc ukrywającym się Żydom i jeńcom sowieckim](#)
- [Tomasz Domański, Kryjówki dla Żydów](#)
- [Anna Zechenter, Piekło po niemiecku według Pileckiego](#)
- [Tomasz Domański, Polacy ratujący Żydów. Kilka historii odważnych ludzi](#)
- [Martyna Grądzka-Rejak, Aleksandra Namysło, Pomoc Żydom karana śmiercią. Zarys niemieckich przepisów okupacyjnych na obszarze Europy](#)
- [Stanisława Leszczyńska \(1896–1974\) – położna z Auschwitz, nazywana przez współwięźniów Mateczką i Aniołem Życia. W obozie przyjęła 3000 porodów. 11 marca 2024 r. uroczyste zakończy się diecezjalny etap procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożej Stanisławy Leszczyńskiej.](#)
- [Tomasz Kurpierz, „Polonia semper fidelis”. Henryk Sławik i József Antall](#)
- [Tomasz Kurpierz, Sprawiedliwy Sławik](#)

WYDAWNICTWO IPN – wybrane publikacje

- [NOWOŚĆ] [Dokumenty i relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939–1945 i Polakom przez Żydów w latach 1946–1949. Wybór dokumentów z akt Wydziału Opieki Społecznej Centralnego Komitetu Żydów w Polsce - \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [NOWOŚĆ] [„W płomieniach zaś ciągle odzywały się jęki...”. Niemieckie zbrodnie na niosących pomoc Żydom Polakach z Ciepłowa i okolic \(1942–1943\) \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [NOWOŚĆ] [Po tej stronie był również Człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej, wyd. 2 zmienione \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [NOWOŚĆ] [Pomoc Żydom na terenie przedwojennego województwa stanisławowskiego podczas okupacji niemieckiej \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Mateusz Szpytma, Sprawiedliwi i ich świat w fotografii Józefa Ulmy, Wydanie 3, zmienione, Warszawa 2023 - \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Mateusz Szpytma, The Righteous and the Merciful. The Rescue of Jews by the Poles and the Tragic Consequences for Ulma Family from Markowa, Warsaw 2023 - \[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Mateusz Szpytma, THE RISK OF SURVIVAL. The Rescue of the Jews by the Poles and the Tragic Consequences for the Ulma Family from Markowa \(Ryzyko ocalenia. Ratowanie Żydów przez Polaków i tragiczne następstwa dla rodziny Ulmów z Markowej\), Warszawa 2009 - \[księgarnia internetowa IPN\]](#)

[internetowa IPN\]](#)

- [Kościół Żydzi Jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Po tej stronie był również Człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej. Tom 1](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Dzieje społeczności żydowskiej powiatu gorlickiego podczas okupacji niemieckiej 1939-1945](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Jak Ci się uda uratować, pamiętaj! Relacje Sprawiedliwych i o Sprawiedliwych z województwa zachodniopomorskiego](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [„Nasi sąsiedzi - Żydzi”. Z dziejów relacji polsko-żydowskich na Kielecczyźnie w XX wieku](#) - do pobrania [[pdf](#)]; [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Polacy ratujący Żydów w dystrykcie lubelskim 1939-1944. Oblicza pomocy](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Nie tylko o Ulmach. O pomocy udzielanej Żydom przez Polaków podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945, red. Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Warszawa 2023](#) - do pobrania [[pdf](#)]
- [Not Only About the Ulmas. Assistance Offered on Polish Territory to Jewish People During the German Occupation 1939-1945, edited by Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Warsaw 2023](#) - do pobrania [[pdf](#)]
- [Stan badań nad pomocą świadczoną Żydom przez ludność polską w okresie II wojny światowej na okupowanych terenach województwa kieleckiego](#) - do pobrania [[pdf](#)]
- [Pomoc niesiona ludności żydowskiej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1941-1944, Wrocław 2022](#) - do pobrania [[pdf](#)]
- [The Holocaust and Polish-Jewish Relations. Selected Issues](#) - do pobrania [[pdf](#)]
- [Michał Kalisz, Elżbieta Rączy, Dzieje społeczności żydowskiej powiatu gorlickiego podczas okupacji niemieckiej 1939-1945, Wydanie drugie, rozszerzone, Rzeszów-Warszawa 2020](#)
- [„Polish-Jewish Studies”, tom 1/2020](#)
- [Martyna Grądzka-Rejak, Jan Olaszek, Holocaust, pamięć, powielacz. Zagłada Żydów i okupacyjne stosunki polsko-żydowskie w publikacjach drugiego obiegu w PRL, IPN, Instytut Studiów Politycznych PAN, Towarzystwo „Więź”, Warszawa 2020](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w l. 1939 - 1945. Tom 1, Dystrykt warszawski Generalnego Gubernatorstwa, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin - Warszawa 2028.](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 2: Dystrykt krakowski Generalnego Gubernatorstwa, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin-Warszawa 2020](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 3: Dystrykt lubelski Generalnego Gubernatorstwa, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin-Warszawa 2020](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 4: Dystrykt radomski Generalnego Gubernatorstwa, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Warszawa 2020](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. tom 5: Dystrykt Galicja Generalnego Gubernatorstwa i Wołyń, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin-Warszawa 2021](#) - [[księgarnia internetowa IPN\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 6: Białostocczyzna,](#)

[Nowogródczyna, Polesie, Wileńszczyzna, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin-Warszawa 2022 - \[księgarnia internetowa IPN\]](#)

- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 7: Trzecia Rzesza i ziemie polskie do niej wcielone, wybór i opracowanie Sebastian Piątkowski, Lublin-Warszawa 2023](#)
- [Kościół, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej, red. Michał Wenklar, IPN, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie, Kraków 2021](#)
- [Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Górnośląski Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, Katowice 2021](#)
- [Tomasz Kurpierz, Henryk Sławik 1894-1944. Biografia socjalisty, Katowice-Warszawa 2020](#)
- [Mateusz Szpytma, Sprawiedliwi i ich świat. Markowa w fotografii Józefa Ulmy](#)
- [Mateusz Szpytma, Sprawiedliwi i ich świat. Markowa w fotografii Józefa Ulmy, Warszawa-Kraków 2007](#)
- [Karol Madaj, Małgorzata Żuławnik, Proboszcz getta, Warszawa 2010](#)
- [Kazimierz Iranek-Osmecki, Kto ratuje jedno życie... Polacy i Żydzi 1939-1945, Warszawa 2009](#)
- [Paweł Kornacki, Nie tylko Ulmowie. Historie o Polakach ratujących Żydów na Podlasiu, Białystok-Warszawa 2024](#)

[Terror, Holokaust, Represje. Społeczność żydowska pod władzą niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu na ziemiach polskich 1939-1945 - katalog publikacji IPN 2000-2022 - do pobrania \[pdf\]](#)

► [Polacy ratujący Żydów pod okupacją niemiecką - wybrane publikacje IPN. Książki i periodyki](#)

► E-BOOKI

- [W płomieniach zaś ciągle odzywały się jęki... Niemieckie zbrodnie na niosących pomoc Żydom Polakach z Ciepłowa i okolic \(1942-1943\)](#)
- [Pomoc Żydom na terenie przedwojennego województwa stanisławowskiego podczas okupacji niemieckiej 1941-1944](#)
- [Po tej stronie był również człowiek. Mieszkańcy przedwojennego województwa śląskiego z pomocą Żydom w okresie II wojny światowej](#)
- [Nie tylko Ulmowie. Historie o Polakach ratujących Żydów na Podlasiu](#)
- [Mateusz Szpytma, The Righteous and the Merciful](#)
- [„Okupowana Europa. Podobieństwa i różnice” \[PL\]; \[FR\]](#)

► PUBLIKACJE - do pobrania [pdf]

- [Rejestr faktów represji na obywatelach polskich za pomoc ludności żydowskiej w okresie II wojny światowej](#)

Publikacja jest pierwszym efektem prac prowadzonych przez grupę badaczy w ramach projektu „Indeks Polaków zamordowanych i represjonowanych za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej”. Zawiera ona 289 krótkich opisów represji wobec 508 Polaków za pomoc niesioną ludności żydowskiej. Zarówno poszczególne noty, jak i cała publikacja ma charakter otwarty i – w miarę pojawienia się kolejnych ustaleń oraz nowych informacji – treści będą uzupełniane i modyfikowane.

Podstawowym, a zarazem nadrzędnym celem działań podejmowanych w ramach realizacji projektu Indeks jest ustalenie nazwisk polskich obywateli nieobjętych ustawodawstwem

norymberskim, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w granicach z 31 sierpnia 1939 r., którzy ponieśli represje za pomoc udzielaną Żydom podczas II wojny światowej.

- [Nie tylko o Ulmach. O pomocy udzielanej Żydom przez Polaków podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945](#), red. Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Warszawa 2023
- [Not Only About the Ulmas. Assistance Offered on Polish Territory to Jewish People During the German Occupation 1939-1945](#), edited by Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Warsaw 2023
- [Polacy ratujący Żydów: Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Stan badań nad pomocą Żydom na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką - przegląd piśmiennictwa, 2022 r.](#) Publikacja w ramach centralnego projektu badawczego IPN „Dzieje Żydów w Polsce i stosunki polsko-żydowskie w latach 1917-1990”
- [Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Stan badań nad pomocą Żydom na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką - przegląd piśmiennictwa](#)
- [Martyna Grądzka-Rejak, Adam Sitarek, The Holocaust and Polish-Jewish Relations. Selected Issues](#)
- [Agnieszka Dziarmaga, Dorota Koczwańska-Kalita, Edyta Majcher-Ociesa, „Nasi sąsiedzi - Żydzi”. Z dziejów relacji polsko-żydowskich na Kielecczyźnie w XX wieku](#)
- [Tomasz Domański, Korekta obrazu? Refleksje źródłoznawcze wokół książki „Dalej jest noc. Losy Żydów w wybranych powiatach okupowanej Polski”](#)
- [Pomoc niesiona ludności żydowskiej na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1941-1944](#), Wrocław 2022
- [Stan badań nad pomocą świadczoną Żydom przez ludność polską w okresie II wojny światowej na okupowanych terenach województwa kieleckiego](#)
- [Mateusz Szpytma, The Righteous and the Merciful. The Rescue of Jews by the Poles and the Tragic Consequences for Ulma Family from Markowa](#), Warsaw 2023
- [Henryk Sławik 1894-1944. Górnśląski Sprawiedliwy wśród Narodów Świata](#)
- [The Holocaust and Polish-Jewish Relations. Selected Issues](#)

BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ

- [s. Teresa Antonietta Frącek RM, Matka Matylda Getter, Warszawa 2019 \[POL\] \[ENG\] \[ROS\] \[HEBR\]](#)
- [Grzegorz Łubczyk, Henryk Sławik, Warszawa 2019](#)
- [Szymon Nowak, Jan Żabiński „Franciszek”](#)

PATRONI BASZYCH ULIC

- [Anna Mieszkowska, Irena Sendlerowa \(1910-2008\)](#)
- [Jacek Pawłowicz, Rotmistrz Witold Pilecki \(1901-1948\)](#)
- [Tekst: Beata Wolszczak, Jan Karski \(1914-2000\)](#)

BIULETYN IPN

- [NOWOŚĆ] [„Biuletyn IPN” nr 3/2025 - Niezłomni](#) [księgarnia internetowa IPN]
- [„Biuletyn IPN” 2023, nr 9 - Wojna i zadośćuczynienie](#)
- [„Biuletyn IPN” nr 3/2023 - Błogosławieni miłośnierni](#)
- [„Biuletyn IPN” nr 3/2009 - Ginęli, ratując Żydów](#) - numer poświęcony jest Polakom, którzy w czasie okupacyjnej nocy ratowali Żydów, płacąc za to bardzo często najwyższą cenę.

► CZASOPISMA IPN

● [Polish-Jewish Studies](#)

► NOTACJE IPN: [Ocaleni i Sprawiedliwi – świadectwa Niezwyciężonych](#)

- [Chava Nissimov, relacja Ocalonej – „DZIEWCZYŃKA Z WARSZAWSKIEGO GETTA”](#)
- [Tadeusz Stankiewicz, relacja Sprawiedliwego – „UKRYWANI NA BAGNACH”](#)
- [Stanisława Roztropowicz-Szkubel, relacja Sprawiedliwej – „OCALONA DZIEWCZYŃKA”](#)
- [Link do playlisty](#)
- [Więcej na opowiedziane.ipn.gov.pl](#)

► [Historia on-line: Polacy ratujący Żydów pod okupacją niemiecką](#)

► DODATKI HISTORYCZNE DO PRASY – do pobrania

- [„Nie Tylko Ulmowie” – dodatek IPN do „Naszego Dziennika” - 24 maja 2024 r.](#)
- [„Błogosławieni z Markowej” – dodatek historyczny Instytutu Pamięci Narodowej do „Naszego Dziennika” – 6 września 2023 r.](#)
- [Dodatek historyczny Instytutu Pamięci Narodowej do „Gazety Polskiej Codziennie” poświęcony rodzinie Ulmów. Dodatek ukazał się 8 września 2023 r.](#)
- [„Rodzina Ulmów. Samarytanie z Markowej” – dodatek prasowy IPN w magazynie „W sieci historii” \(16 lutego 2023\)](#)
- [„Samarytanie w czasie zagłady” – dodatek historyczny IPN do „Naszego Dziennika” z 23 marca 2020 r.](#)
- [Ulmowie. Polscy Sprawiedliwi - „Tygodnik Powszechny” nr 14/2016](#)
- [Czas Sprawiedliwych – dodatek historyczny do „Naszego Dziennika” z 24 marca 2021 r.](#)
- [Polacy ratujący Żydów na polskiej wsi w czasie II wojny światowej: W chałupie, stodole, bunkrze – dodatek historyczny IPN do „Rzeczpospolitej” z 27-28 marca 2021](#)
- [Narodowy Dzień Pamięci Polaków Ratujących Żydów – 26 marca 2018 r. Dodatek Instytutu Pamięci Narodowej dołączony do 13 dzienników: „Dziennik Zachodni”, „Głos Wielkopolski”, „Gazeta Wrocławska”, „Dziennik Polski”, „Dziennik Bałtycki”, „Dziennik Łódzki”, „Kurier Lubelski”, „Polska Metropolia Warszawska”, „Echo Dnia”, „Gazeta Lubuska”, „Gazeta Pomorska”, „Nowa Trybuna Opolska”, „Nowiny Rzeszowskie”. Publikacja w nakładzie 250 tys. egz. została przygotowana z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, który obchodziliśmy 24 marca 2018 r. po raz pierwszy.](#)
- [Dodatek prasowy IPN Oddział w Gdańsku „Polacy ratujący Żydów na Pomorzu i Kujawach”](#)
- [„Kryjówki dla Żydów” – dodatek IPN do „Tygodnika eM”](#)
- [„Śmierć za ratowanie życia”. Dodatek prasowy Oddziału IPN w Krakowie do „Dziennika Polskiego” – 15 października 2021](#)
- [Fenomen „Żegoty”. 75 rocznica powstania Rady Pomocy Żydom – „Gość Niedzielny”, 10 grudnia 2017](#)
- [Rzecz o Sprawiedliwych – „Rzeczpospolita”, 8-9.11.2014](#)
- [Księża ratujący Żydów – „Nasz Dziennik”, 9/2011 \(52\)](#)
- [Polacy i Żydzi - dobre sąsiedztwo – „Nasz Dziennik”, 9/2008 \(16\)](#)
- [Życie za życie – „Rzeczpospolita”, 17.09.2008](#)

► WYSTAWY:

- [Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej PL/EN/SK.](#) Wystawa została przygotowana

przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie. Do pobrania wersje: polska, angielska i słowacka.

- [Wystawa „Śmierć za człowieczeństwo. Rodzina Ulmów” \[PL/ENG\]](#)
- [Wystawa „»Błogosławieni Sprawiedliwi, albowiem...« Opowieść o Rodzinie Ulmów”](#)
- [Wystawa „Samarytanie z Markowej. Ulmowie – Polacy zamordowani przez Niemców za pomoc Żydom” \[PL/ENG/PT/ES/DE\]](#)
- [Wystawa „Świadectwo poMOCY”](#) – immersyjna etiuda filmowa „Świadectwo poMOCY”. Interaktywny projekt edukacyjny o losach Rodziny Ulmów zrealizowao Biuro Nowych Technologii Instytutu Pamięci Narodowej.
- [Otwarcie biograficznej wystawy elementarnej „Stanisława Leszczyńska” - Łódź, 11 marca 2024 r.](#)
- [Siostry, \[...\] matkami żydowskich dzieci. Siostry Franciszkanek Rodziny Maryi wobec Zagłady Żydów w czasie II wojny Światowej](#) – Wystawa przygotowana przez Biuro Edukacji Narodowej IPN we współpracy ze Zgromadzeniem Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi
- [„Żegota” Rada Pomocy Żydom – wystawa została przygotowana przez Instytut Pamięci Narodowej w 75. rocznicę powołania „Żegoty”](#)
 - [Polacy Ratujący Żydów – materiały edukacyjne IPN](#)
 - MATERIAŁY EDUKACYJNE: Karty pracy – do pobrania
- [„Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej” – scenariusz lekcji dla nauczycieli](#)
- [Materiały edukacyjne z serii „Historie Poli i Poldka” – cz. 3: Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#)
 - TEKI EDUKACYJNE – do pobrania
- [„Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej”](#) – W pakiecie przedstawione są organizacje, ale również osoby prywatne, które pomagały w czasie okupacji niemieckiej Żydom.
 - MATERIAŁY EDUKACYJNE DO WYSTAW ELEMENTARNYCH [pdf]

[Polacy ratujący Żydów podczas II wojny światowej](#)

Materiały
edukacyjne
do wystawy
elementarnej

POLACY RATUJĄCY ŻYDÓW W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

[Zagłada Żydów europejskich](#)

► IPNtv

[playlista: Błogosławiona Rodzina Ulmów](#), m.in.:

Etiudy edukacyjne:

- [Beatyfikacja rodziny Ulmów – 10 września 2023 \[etiuda edukacyjna\]](#)
- [The Beatification of the Ulma Family – 10 September 2023 \[educational video\]](#)
- [La beatificación de la familia Ulma – 10-09-2023 \[material didáctico\]](#)

Konferencje naukowe:

- [Stan wiedzy nt. Polaków ratujących Żydów podczas okupacji niemieckiej – konferencja naukowa \[cz. I\]](#)
- [Niemiecki terror i represje wobec ludności cywilnej za pomoc Żydom – konferencja naukowa \[cz.](#)

II]

- [Niemiecki mord na Ulmach jako element terroru okupanta na ziemiach polskich – konf. nauk. \[cz.](#)

III]

- [Konferencja naukowa „Niemiecki mord na Ulmach. Represje za pomoc ludności żydowskiej w kontekście realiów czasu Zagłady” – Warszawa, 7 września 2023](#)

Podcasty:

- [Jak Żydzi pomagali Polakom po wojnie? -](#)
- [Rodzina Ulmów z Markowej – Sprawiedliwi wśród Narodów Świata](#)

Rozmowy:

- [dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN, gościem audycji z cyklu „Historia toczy się dziś” na kanale IPNtv](#)
- [audycja „Jak Żydzi pomagali Polakom po wojnie?” z serii „Ekspres czytelnicy IPN”, przygotowana przez Wydawnictwo IPN](#)
- [Od Markowej do Watykanu: beatyfikacja rodziny Ulmów \[Rozmowa\]](#) – rozmowa z dr. Mateuszem Szpytmą, zastępcą prezesa IPN, badaczem losów bł. Rodziny Ulmów z Markowej, krewnym Ulmów.

Dr Mateusz Szpytma w 2003 roku zaangażował się w badanie i upamiętnianie ofiar zbrodni z 24 marca 1944 roku, kiedy to w okupowanej przez Niemców Markowej, za udzielanie pomocy prześladowanym Żydom została rozstrzelana rodzina Józefa i Wiktorii Ulmów. Zginęło wówczas 17 osób – Polaków i Żydów. Dzięki inicjatywie dr. Szpytmy w 2004 r. w Markowej odsłonięto pomnik, a w latach 2008-2016 powstawało tam Muzeum Polaków ratujących Żydów im. Rodziny Ulmów.

- [Sprawiedliwi i ich świat – Książki pełne historii \[SPOTKANIE Z AUTOREM\]](#)
- [Polacy Ratujący Żydów: Henryk Sławik i József Antall – bohaterowie trzech narodów \[Rozmowa\]](#)
- [Nie oczekiwali uznania](#) - rozmowa z Pawłem Knapem z Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Szczecinie, autorem wstępu i opracowania książki „Jak Ci się uda uratować, pamiętaj. Relacje „Sprawiedliwych” i o „Sprawiedliwych” z województwa zachodniopomorskiego”.
- [Trzeba dokładnie opisać każdą historię](#) - rozmowa z dr hab. Elżbietą Rączy oraz Michałem Kaliszem z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Rzeszowie, autorami publikacji „Dzieje społeczności żydowskiej powiatu gorlickiego podczas okupacji niemieckiej 1939-1945”

Dyskusja:

- [Polacy Ratujący Żydów – Rodzina Ulmów \[DYSKUSJA\]](#)
- [Rozmowa o książce „W płomieniach zaś ciągle odzywały się jęki...” dr. hab. Sebastiana Piątkowskiego](#)
- [Nie tylko o Ulmach: rozmowa w rok po beatyfikacji](#)
- [Pomoc udzielana Żydom przez Polaków w latach 1939-1945 tom 5 \[dyskusja o książce\]](#)
- [Krakowska Loża Historii Współczesnej. „Kościoł, Żydzi, jezuici. Wokół pomocy Żydom w czasie II wojny światowej”](#)
- [Stan badań nad pomocą Żydom na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką \[DYSKUSJA o KSIĄŻCE\]](#)
- [Sprawiedliwi wśród narodów świata z Pomorza Zachodniego \[DYSKUSJA o KSIĄŻCE\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945 \[DYSKUSJA O KSIĄŻCE\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 2,3,4 \[DYSKUSJA O](#)

[KSIĄŻCE](#)

- [Pomoc udzielana Żydom przez Polaków w latach 1939-1945 tom 5 \[DYSKUSJA O KSIĄŻCE\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków - Książki pełne historii \[SPOTKANIE Z AUTOREM\]](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków t. 1-7 \[DYSKUSJA O KSIĄŻCE\]](#)
- [Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej](#)

Fragmenty książek

- [Twórcze życie Zofii Kossak - fragmenty książek Wydawnictwa IPN](#)
- [Sprawiedliwi i ich świat w fotografii Józefa Ulmy - fragmenty książek Wydawnictwa IPN](#)
- [Uciekłam z transportu do Auschwitz - fragmenty książek Wydawnictwa IPN](#)
- [Zobaczyłem zwłoki ojca zamordowanego przez żandarmów... - fragmenty książek Wydawnictwa IPN](#)

Przystanek Historia TV:

- [Konspiracja na Kresach oraz Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej - Przystanek Historia odc. 16](#)
- [Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej - Przystanek Historia, odc. 33](#)
- [Ulmowie męczennicy ratujący Żydów - Przystanek Historia odc. 69](#)

Inne:

- [Polacy ratujący Żydów i proces 16 przywódców Polski Podziemnej - Historia dla Ciebie odc. 4](#)
- [Kryptonim „Żegota” - dr Tomasz Roguski \[WYKŁAD\]](#)
- [Przystanek Historia - debata poświęcona pomocy Żydom październik 2019](#)
- [Wideochat z historią. Grupa berneńska. Polscy dyplomaci ratujący Żydów](#)
- [Goniec Historyczny IPN - odc. 7 \(działalność „Żegoty”, Zaduszki za Żołnierzy Niezłomnych\)](#)
- [Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych - konferencja prasowa](#)
- [Wideochat z historią. Nie tylko „Żegota”. Polacy ratujący Żydów](#)
- [Wideochat z historią. Grupa berneńska. Polscy dyplomaci ratujący Żydów](#)
- [Śmierć za ratowanie życia. Dekret o karaniu Żydów opuszczających getto i Polaków im pomagających](#)
- [Relacje o pomocy udzielanej Żydom przez Polaków w latach 1939-1945. Tom 2,3,4 \[PROMOCJA KSIĄŻKI\]](#)
- [Śmierć za ratowanie życia. Dekret o karaniu Żydów opuszczających getto i Polaków im pomagających](#)
- [Pytania z historii: Co zawierają raporty Witolda Pileckiego](#)
- [Świadek poMOCY: immersyjna etiuda - ZWIASTUN \[English Subtitles\]](#)
- [Świadek poMOCY: immersyjna etiuda - otwarcie wystawy \[REPORTAŻ\]](#)
- [Świadek pomocy - immersyjna etiuda o losach rodziny Ulmów \(360 VR\)](#)
- [Dzień Biuletynu IPN i koncert Jana Pospieszalskiego \[UROCZYSTOŚĆ\]](#)

Więcej: [IPNtv](#)

► INFOGRAFIKI HISTORYCZNE

- [Polacy ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#)

► SPOTY IPN:

- [Narodowy Dzień pamięci Polaków ratujących Żydów](#)
- [Words Matter: German Nazi Camps](#)

►ANIMACJA:

- [Jan Żabiński - cykl BOHATEROWIE NIEPODLEGŁEJ](#)

Przenieś się do okupowanej przez Niemców Warszawy i POZNAJ Jana Żabińskiego, który podczas II wojny światowej wraz z żoną Antoniną pomagał Żydom z warszawskiego getta. Organizował dla nich fałszywe dokumenty, osobiście przeprowadzał na aryjską stronę, wreszcie ukrywał w willi oraz w pomieszczeniach przeznaczonych dla zwierząt na terenie ZOO. Szacuje się, że małżeństwo Żabińskich z narażeniem własnego życia pomogło w ten sposób ok. 300 żydowskim bliźnim

►AUDIO

- [Ulmowie z Markowej. Zastępca prezesa IPN w audycji „Przystanek Historia” o błogosławionej rodzinie: chciałbym, żeby ta wiedza rozeszła się w Niemczech](#)

► FILMY

►[Co widziały drzewa?](#) Pierwszy film animowany o błogosławionej Rodzinie Ulmów. Film został wyprodukowany przez Biuro Edukacji Narodowej IPN. W filmie los brutalnie zamordowanej przez Niemców rodziny jest komentowany przez siły przyrody. Został zastosowany przystępny dla dzieci zabieg narracyjny, w którym historia rodziny Ulmów jest opowiedziana przez drzewa i wiatr.

„Co widziały drzewa” to opowieść o miłości, dobroci i zwykłej, ludzkiej solidarności. Rodzina Ulmów bierze pod swoją opiekę Żydów. Ta historia, tak istotna dla kultury pamięci naszego Narodu, kończy się tragicznie. Jak przekazać ją najmłodszym? Jak z nimi rozmawiać o rzeczach tak trudnych?

Opowiadamy historię rodziny Ulmów w sposób niestandardowy. W pięknie narysowanej animacji widzimy na poły bajkową krainę, w której występują Drzewa i Wiatr. W naszej opowieści to oni są narratorami. Te elementy przyrody, Drzewa i Wiatr, zadziwione ludzkim okrucieństwem, starają się zrozumieć tragedię, która miała miejsce w domu Ulmów. I w tej snutej przez nich opowieści, w tym nieśpiesznym dialogu, w tych bajkowych sceneriach odnajdujemy sposób na przekazanie najmłodszym historii rodziny Ulmów.

Warstwę graficzną filmu zaprojektowało studio animacji Goatit, natomiast muzykę skomponował Antoni Wojnar. Autorem scenariusza jest Zofia Żwiruk.

- [Opowieść o rodzinie Ulmów \[INTRO\]](#)
- [MATUSIA - opowieść o Sprawiedliwej \[Fabularyzowany Film Dokumentalny\]](#)
- [Premiera telewizyjna filmu o Zofii Kossak-Szczuckiej „Mulier fortis. Kobieta mężna”](#)
- [PASZPORTY PARAGWAJU - film dokumentalny](#)
- [Paszporty Paragwaju \[ZWIASTUN\]](#)

► GDZIE SZUKAĆ INFORMACJI O OFIARACH REPRESJI NIEMIECKICH I SOWIECKICH?

Bazy IPN:

[Straty.pl](#) – podstawowym celem programu jest ustalenie imiennej listy obywateli II RP, którzy zostali poddani wszelkiego rodzaju represjom ze strony okupanta niemieckiego w latach 1939-1945. Program „Straty osobowe” przywraca nazwiska wszystkim możliwym dziś do

zidentyfikowania ofiarom i osobom represjonowanym, które we wrześniu 1939 roku były obywatelami II RP (wszystkich narodowości).

Baza „Strat” jest indeksem ofiar i osób represjonowanych – nie gromadzi skanów dokumentów na podstawie których wprowadzane są informacje – wskazuje jednak miejsca, gdzie dokumenty takie można odnaleźć.

- [Baza strat](#)
- [Straty osobowe ofiary Holocaustu](#)
- [Wyszukiwanie osób represjonowanych](#)

[Indeks represjonowanych](#) – w indeksie znajduje się baza ofiar represji sowieckich. W założeniu „Indeks Represjonowanych” miał służyć głównie poszukiwaniu zaginionych. Ostatecznie jednak został zaprojektowany w taki sposób, aby mogły z niego korzystać także osoby prowadzące badania naukowe związane z tematyką wschodnią.

Dane z ankiet, a następnie również z materiałów źródłowych pochodzących z archiwów posowieckich, pozyskiwanych od lat 90. XX w. za pośrednictwem Stowarzyszenia „Memoriał” w Moskwie (rosyjskiej organizacji pozarządowej, której celem jest dokumentowanie i propagowanie wiedzy o ofiarach komunistycznych represji politycznych), pozwoliły na stworzenie komputerowej bazy danych „Indeksu Represjonowanych”, liczącej ok. 1 200 000 rekordów. Jest to tzw. baza wewnętrzna „Indeksu”, którą obecnie wykorzystują pracownicy IPN podczas prowadzenia kwerend.

Po usystematyzowaniu kategorii sowieckich represji celem programu stało się nie tylko gromadzenie danych, ale także sporządzanie w ramach wybranych kategorii możliwie kompletnych, zweryfikowanych zestawień biogramów osób poddanych różnego rodzaju represjom.

- [Wyszukiwanie osób represjonowanych](#)
- [Prześlij zapytanie](#)

Archiwa zagraniczne:

[Arolsen Archives](#) – to Międzynarodowe Centrum Badań Prześladowań Nazistowskich i jednocześnie największe archiwum dokumentów dotyczących ofiar i Ocalałych. Zbiory zawierają informacje o 17,5 mln osób i są wpisane na listę dziedzictwa UNESCO „Pamięć Świata”. Znajdujące się w nich dokumenty dotyczą wielu różnych grup ofiar reżimu nazistowskiego i stanowią ważne źródło informacji dla dzisiejszego społeczeństwa.

W Bad Arolsen w Hesji (Niemcy) mieści się największe na świecie archiwum poświęcone ofiarom reżimu nazistowskiego oraz Ocalałym

- [Wyszukiwanie ofiar represji](#)

Arolsen Archives: International Center on Nazi Persecution; Große Allee 5-9; 4454 Bad Arolsen, Deutschland [T +49 5691 629-0; F +49 5691 629-501]

Więcej materiałów:

- [IPN](#)
- [IPNtv](#)

- przystanekhistoria.pl
- Zachęcamy do korzystania z Inwentarza Archiwalnego IPN: <https://inwentarz.ipn.gov.pl/>

Kontakt dla mediów:

dr Rafał Kościański
rzecznik prasowy IPN
tel. [+48 735 205 793](tel:+48735205793)
rzecznik@ipn.gov.pl

AUDIO:

24 marca: Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką – dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN

Aby zobaczyć odtwarzać włącz JavaScript

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Pliki do pobrania

[dr Mateusz Szpytma Zastępca Prezesa IPN - 24 marca Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką \(mp3, 1.82 MB\)](#)
[dr Mateusz Szpytma Zastępca Prezesa IPN - 24 marca Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką \(wav, 13.34 MB\)](#)
